

POLDIS 2008

Criminaliteitsbeeld Discriminatie

Juni 2009

Samenstellers:

Mr. Floris Tas (LECD)

Drs. Wouter de Wit (ITS-Radboud Universiteit)

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Data(verzameling)	5
2.1	Huidige registratie	5
2.2	De geleverde bestanden	5
2.3	Verwerking van de data	7
3	Resultaten	9
3.1	Hoofdkenmerken	9
3.1.1	Discriminatiegrond en discriminatiewijze	9
3.1.2	De locaties en tijdens werk	13
3.1.3	Etniciteit en geslacht	15
3.1.4	Gebruikte middelen	16
3.2	Vormen van discriminatie nader bekeken	16
3.2.1	Bekladding met extreemrechtse tekens	16
3.2.2	Homofobie	17
3.2.3	Ras/nationaliteit	19
3.2.4	Godsdienst	20
3.2.5	Discriminatie op grond van politieke voorkeur	21
3.2.6	Aanvullend, specifieke groeperingen	21
3.3	Inhoudelijke aandachtspunten	22
3.3.1	Burenruzie en burencollicie	22
3.3.2	Shockeren, woede-uitbarsting of daadwerkelijk discrimineren	23
3.4	Voortgang politie	23
4	Conclusies	25
5	Literatuur	27
	Bijlage 1 – Verwerking van de bestanden	28
	Discriminatiegrond	28
	De datum	28
	De betrokkenen	28
	Groep of individu	29
	Geslacht	29
	Geboortedatum of leeftijd	29
	Etnische afkomst en religie	29
	Seksuele gerichtheid	30
	Beroepsmatig of vrije tijd	30
	De fysieke locatie	30
	De middelen	31
	De manier waarop	31
	Overzicht van de informatie in de bestanden	32

1 Inleiding

Binnen de Nederlandse politie is de portefeuille discriminatiebestrijding ondergebracht bij het Landelijk ExpertiseCentrum Diversiteit van de politie (LECD). De strafrechtelijke aanpak van discriminatie heeft binnen het LECD prioriteit. De implementatie van de richtlijn van het College van procureurs-generaal, de zogenaamde “Aanwijzing Discriminatie 2007” is daarbij maatgevend. Optimalisering van de politieregistratie en het verhogen van de aangiftebereid onder burgers zijn noodzakelijke voorwaarden om discriminatie als maatschappelijk fenomeen aan te pakken.

Het LECD werkt bij de aanpak van discriminatie nauw samen met o.a. het openbaar ministerie, Art.1 (de antidiscriminatievoorzieningen in de gemeenten) en het Meldpunt Discriminatie Internet (MDI). Ook deze organisaties houden registraties bij en brengen op basis daarvan rapportages uit. Tezamen met de gegevens van de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) en de ‘Monitor racisme en Extremisme’ van de Anne Frank Stichting zou een beeld verkregen kunnen worden van de discriminatie die door burgers wordt ervaren. Bij alle instanties die zich bezig houden met de bestrijding van discriminatie is de meldings- en aangiftebereidheid van slachtoffers nog steeds een zorgpunt. Daardoor blijft het lastig om een goed beeld te krijgen van de maatschappelijke werkelijkheid.

Het LECD heeft in september 2007 de opdracht gekregen de landelijke rapportage over ‘homofob geweld’ op te stellen. Om deze rapportage gestalte te geven heeft het LECD eind 2007 de politiekorpsen gevraagd om de registraties van homofobe (gewelds)incidenten. Uit deze inventarisatie is gebleken dat een landelijk uniforme registratie ontbrak. Er is toen besloten de rapportage over 2007 niet uit te voeren. In plaats daarvan is gestart met een aanzet tot een landelijke uniforme registratie vanaf januari 2008. Om deze landelijke uniforme registratie vorm te geven is door het LECD een format ontwikkeld: het zgn. regionale zaaksoverzicht.

In dit overzicht worden niet alleen homofobe incidenten, maar ook andere vormen van mogelijk strafrechtelijk verwijtbare incidenten met een discriminatoire achtergrond vastgelegd. Het gaat daarbij zowel om discriminatie als zelfstandig strafbaar feit (zgn. zuivere discriminatie) als discriminatie die de context vormt bij een algemeen delict (bijv. mishandeling of vernieling).

De incidenten uit het zaaksoverzicht worden (sinds 2007) in elke politieregio besproken in een Regionaal Discriminatie Overleg (RDO) (conform de Aanwijzing Discriminatie 2007). Aan het RDO wordt deelgenomen door de politie, een vertegenwoordiger van de antidiscriminatievoorzieningen (ADV) en een gespecialiseerde officier van Justitie. Soms is ook een gemeentelijke vertegenwoordiger aanwezig. Door deze aanpak is gegarandeerd dat over alle zaken die bij politie of een ADV gemeld worden, besluitvorming plaatsvindt.

Naast input voor het RDO vormen de regionale zaaksoverzichten de basis voor een regionaal criminaliteitsbeeld discriminatie. Elke regio maakt vanaf 2008 een managementrapport op basis waarvan in de regio specifiek discriminatiebeleid gemaakt kan worden.

Daarbij dienen de zaaksoverzichten ook een landelijk doel. Door samenvoeging van de regionale zaaksoverzichten kan een landelijk beeld van discriminatoire incidenten worden samengesteld.

In september 2008 heeft het LECD op basis van de registraties een rapportage opgeleverd over homofob geweld in de eerste helft van 2008 (LECD, 2008)¹. Het betrof een diepteanalyse van 150 homofobe incidenten. Door bestudering van achterliggende motieven kon een goed beeld gegeven worden van de achtergronden van strafrechtelijk verwijtbaar homofob gedrag.

Discriminatie richt zich niet alleen tegen homo's. Ook andere burgers kunnen slachtoffer zijn. Aan de Kamer is toegezegd om voor 1 juli 2009 een eerste jaarverslag op te leveren over alle geregistreerde incidenten van discriminatoir gedrag. In maart 2009 is door het LECD aan het ITS - Radboud Universiteit gevraagd de verzamelde gegevens over discriminatie te verwerken tot een analysebestand en samen met het LECD de gegevens te verwerken tot een eerste rapportage. De rapportage heeft betrekking op de periode 1 januari tot en met 31 december 2008. Het verwerken van de registraties tot de uiteindelijke rapportage is in drie stappen gebeurd.

In de eerste fase zijn de excelbestanden aan het ITS geleverd en is een plan gemaakt deze bestanden te verwerken. De daadwerkelijke verwerking van de gegevens vormde de tweede fase van het onderzoek, de rapportage vormde de derde en afsluitende fase. Op basis van de ervaringen zal na de zomer 2009 worden bezien op welke punten verbetering van de registratie, verwerking en analyse mogelijk is.

¹ LECD (2008). *Rapportage homofob geweld Politiegegevens Periode 1 januari - 1 juli 2008*. Apeldoorn: Politieacademie.

2 Data(verzameling)

2.1 Huidige registratie

Zoals in de inleiding is aangegeven heeft het LECD in overleg met de politiekorpsen een landelijk formulier (uniform zaaksformulier) ontwikkeld om de incidenten ten aanzien van discriminatie vast te leggen. Met dit formulier heeft de politie een belangrijke stap gezet in de verplichte landelijke registratie van discriminatoire incidenten. De beschikbare data in de bestanden leveren inzicht op in de aard van discriminatie, zoals deze in de politieregistratiesystemen is opgenomen. Door het formulier te ontwikkelen in gangbare software (Microsoft Office) kon het formulier zonder technische aanpassingen nagenoeg op elke werkplek in de politieorganisatie worden ingezet. De investeringen in zowel tijd als geld voorafgaande aan het traject zijn hierdoor laag gebleven. De regio's konden daardoor snel aan de slag met de feitelijke registratie. De keuze voor registratie in een spreadsheet heeft echter ook een aantal nadelen. De bestanden die uiteindelijk terugkwamen van de korpsen bleken op een aantal punten te verschillen wat betreft inhoud (soort gegevens) en formaat (waar staan welke gegevens). Niet alle regio's bleken in de gelegenheid de accuratesse te betrachten die nodig is om tot een betrouwbare registratie te komen. De interpretatie van de incidenten is in grote mate overgelaten aan de subjectieve inschatting van de betreffende medewerker in het politiekorps. Dat het niet altijd eenvoudig is te bepalen of bij een incident sprake is van strafrechtelijke verwijtbare discriminatie, is evident. De vervolging van de heer Wilders, de aanhouding van Gregorius Nekschot en een veelheid aan andere zaken, maakt dit genoegzaam duidelijk.

Bij het analyseren van de zaakoverzichten speelden voorts de tijdsdruk en de beperktheid van middelen een rol. Het goed kunnen duiden van ruim tweeduizend incidenten in een paar maanden tijd is geen sinecure gebleken. Het ontbrak aan de mogelijkheid om achterliggende mutaties te raadplegen. In veel gevallen is de exacte context van een incident daardoor onduidelijk gebleven.

Kortom: de keuzen die zijn gemaakt bij de huidige dataverzameling hebben invloed gehad op de verdere verwerking van de registraties. De uiteindelijke resultaten die in hoofdstuk 3 worden gepresenteerd, zullen in dit licht en met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. In plaats van een 'Criminaliteitsbeeldanalyse Discriminatie 2008' is het daarom ook passender om te spreken over een 'eerste verkennende analyse'. Omdat de politie als informatiemakelaar een belangrijke taak heeft beleidsmakers en politiek te voorzien van betrouwbare cijfers en feiten, ziet het LECD een streven naar perfectie als een taak voor de nabije toekomst.

2.2 De geleverde bestanden

In de periode van 9 maart 2009 tot en met 15 april 2009 zijn 32 exceldocumenten bij het LECD aangeleverd. Een aantal regio's heeft het bestand in verschillende delen opgeknipt. De regio Amsterdam-Amstelland heeft driemaal een bestand aangeleverd. Hiervan is het laatste bestand (25 mei 2009) gebruikt in deze rapportage. Uiteindelijk zijn 33 bestanden aangeleverd uit 24 regio's plus de KLPD – spoorwegpolitie. De regio Drenthe heeft geen bestand aangeleverd. Van deze regio kunnen dus geen gegevens worden getoond.

Bij het doorlopen van het totale samengestelde bestand bleek een aantal incidenten over meerdere regels verspreid te zijn. Ook bestonden sommige regels uit verwijzingen naar al eerder genoemde incidenten. Om fouten en dubbeltellingen te voorkomen zijn deze regels zoveel mogelijk verwijderd uit het bestand voordat het is ingelezen in de codeerdatabase. Na het coderen zijn 2.275 incidenten tot een analysebestand verwerkt. Evident foute registraties zijn vervolgens verwijderd waardoor het aantal incidenten in het analysebestand van 2008 uiteindelijk uitkomt op 2.240.

Opgemerkt dient te worden dat op basis van de geleverde bestanden in een aantal gevallen niet na te gaan was of er *echt* sprake was van strafbare discriminatie. In gevallen van twijfel is gekozen de incidenten *wel* als discriminatie op te nemen in het bestand. De bestanden representeren immers de registratie van discriminatoire incidenten en wat dat betreft is vertrouwd op de inschatting van de medewerker in het korps die het zaaksoverzicht heeft samengesteld.

Tabel 1a – Geregistreerde incidenten per politieregio (2008)

Politieregio	n	%
Groningen	23	1
Friesland	27	1
Drenthe	n.a. ²	n.a.
IJsselland	127	6
Twente	167	7
Noord- en Oost-Gelderland	71	3
Gelderland-Midden	18	1
Gelderland-Zuid	133	6
Utrecht	61	3
Noord-Holland Noord	131	6
Zaanstreek-Waterland	102	5
Kennemerland	91	4
Amsterdam-Amstelland	354	16
Gooi en Vechtstreek	10	0
Haaglanden	41	2
Hollands Midden	48	2
Rotterdam-Rijnmond	86	4
Zuid Holland-Zuid	159	7
Zeeland	78	3
Midden en West Brabant	45	2
Brabant-Noord	17	1
Brabant Zuid-Oost	47	2
Limburg-Noord	177	8
Limburg-Zuid	192	9
Flevoland	24	1
KLPD Dienst Spoorwegpolitie	11	0
Totaal	2240	100

² Volgens de nieuw aangestelde contactpersoon zijn er in Drenthe 22 incidenten gedetecteerd. Deze zijn –na herhaald verzoek vanuit het LECD- niet op een zaaksoverzicht ter beschikking gesteld en daarom buiten beschouwing gelaten.

Tabel 1b – Geregistreerde incidenten per provincie (2008)

Provincie	n	%
Flevoland	24	1
Friesland	27	1
Drenthe	n.a.	n.a.
Gelderland	222	10
Groningen	23	1
Limburg	369	16
Noord-Brabant	109	5
Noord-Holland	694	31
Overijssel	294	13
Utrecht	63	3
Zeeland	78	3
Zuid-Holland	337	15
Totaal	2240	100

Opvallend is dat enkele provincies en/of politieregio's aanzienlijk meer of minder incidenten hebben aangeleverd dan op grond van het oppervlakte of inwoneraantal mag worden verwacht. Een duidelijke verklaring is hier (nog) niet voor te geven. De manier van registratie en het ontbreken van een duidelijke eenduidige aanpak hierbij kan hiervoor echter een belangrijke verklaring zijn. Het is een ervaringsfeit dat politieregio's die een actief antidiscriminatiebeleid voeren de meeste incidenten in beeld krijgen. In zijn algemeenheid is er een duidelijke samenhang tussen de hoeveelheid incidenten en de gelegenheid die de contactpersoon heeft of neemt om zijn taak ten aanzien van de registratie uit te voeren.

In dit verband wordt opgemerkt dat de financiering vanuit de provincie van een vrijgestelde contactpersoon in de politieregio's Twente en IJsselland heeft geleid tot zeer complete en duidelijke zaakoverzichten.

2.3 Verwerking van de data

De geleverde databestanden zijn samengevoegd en bekeken op een aantal kenmerken. Hiervan is een verslag gemaakt dat heeft geleid tot de tweede fase van het onderzoek: het coderen van de data. Deze codeerslag heeft deels automatisch plaatsgevonden. Het grootste deel bestond echter uit het handmatig doorlezen van de tekstvelden in de databestanden en het classificeren van de incidenten volgens het vooraf vastgestelde codeboek. Tijdens de codeerfase is het codeboek op een klein aantal punten bijgesteld.

Bij het vaststellen van items in het codeerboek is voornamelijk uitgegaan van gegevens die relevant zijn voor een inschatting van de aard en omvang van het verschijnsel discriminatie in de maatschappij. Kenmerken die meer gericht zijn op de interne afhandeling van de incidenten in de politiekorpsen zijn voor het overgrote deel buiten beschouwing gelaten. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een collegiale mededeling dat een bepaalde verdachte veroordeeld is.

De basis voor het opzetten van het codeboek zijn de zeven gouden w's van het opsporingsproces. Hierbij is het 'waarom' echter niet gecodeerd omdat daarvoor onvoldoende gegevens beschikbaar waren in de bestanden. Het 'waarom' is voldoende weergegeven in de discriminatiegrond.

De '7 gouden w's':

1. Wat: de soort discriminatie ofwel de discriminatiegrond.
2. Wanneer: de datum van het incident.
3. Wie: kenmerken van daders en slachtoffers.
4. Waar: de locatie van het incident (zowel geografisch als type of soort locatie).
5. Waarmee: de hulpmiddelen bij het incident (wapens, digitaal of anders).
6. Welke wijze: de manier waarop de discriminatie plaatsvond.
7. Waarom: niet gecodeerd.

Bij de codering waren we afhankelijk van de informatie die in de bestanden aanwezig was. Er is geen gelegenheid geweest om mutaties van incidenten terug te zoeken in de oorspronkelijke registratiesystemen van de politieregio's. Bij de bespreking van de resultaten zullen keuzes die zijn gemaakt tijdens het coderen kort worden besproken voor zover deze van belang zijn bij de interpretatie van de resultaten.

3 Resultaten

3.1 Hoofdkenmerken

Discriminatie op basis van geslacht komt in de huidige dataset zeer weinig voor: nog geen half procent van de incidenten kan als zodanig worden geclassificeerd. Om deze reden worden in deze rapportage geen aanvullende cijfers ten aanzien van de discriminatiegrond 'geslacht' gepresenteerd.

3.1.1 Discriminatiegrond en discriminatiewijze

De wet kent verschillende discriminatiegronden. Bij het bepalen van de grond is de intentie of actie van de dader van belang. Deze kwalificatie is niet altijd eenvoudig. Tijdens het coderen is gebleken dat niet alle discriminatoire incidenten in één bepaalde groep te classificeren zijn. Sommige incidenten kunnen worden gecodeerd met twee discriminatiegronden, bijvoorbeeld een incident waarbij een persoon wordt uitgemaakt voor 'vuile moslim' én 'vieze homo'.

In dat geval spelen de discriminatiegronden 'moslim zijn (of er zo uit zien)' én 'homoseksueel zijn (of er zo uit zien)'. Hetzelfde speelt bij bekladding van objecten met hakenkruizen.

In eerste instantie gingen we er vanuit dat dit een actie was tegen joden of buitenlanders in het algemeen. Enkele incidentomschrijvingen wezen echter in een andere richting.

Het bekladden van een schutting met een hakenkruis of een ander extreemrechts symbool is niet per se een uiting van antisemitisme. Uiteindelijk is besloten dat bij bekladding met hakenkruizen (of andere rechts extremistische tekens) de discriminatiegrond niet goed vastgesteld kon worden. De bekladding van objecten met rechts extremistische tekens is geclassificeerd als 'discriminatiegrond anders'.

Voorbeeld van problemen bij het vaststellen van de discriminatiegrond:

'Brandplekken op muur van Marokkaanse stichting ten behoeve van de integratie. Op de brandplekken waren resten te zien van gebedsboeken vermoedelijk Turkse Koran.'

Bovenstaand incident kan tegen Marokkanen zijn, tegen integratie in het algemeen, tegen Turken én ook tegen moslims of de islam. Dit incident is gecodeerd in de categorie 'Moslim zijn (of er zo uit zien)'.

'Tijdens gevecht van een aantal jongens buiten horecagelegenheid worden agenten uitgescholden voor vuile joden en NSB-ers'

Dit is een voorbeeld van een scheldpartij waarbij de letterlijke betekenis van de woorden hoogst waarschijnlijk een minder belangrijke rol speelt dan de maatschappelijke beladenheid. Dit is gecodeerd als een incident met als grond zowel politieke overtuiging (nsb) als godsdienst (vuile joden).

Binnen de restcategorie 'discriminatiegrond anders' behoren ook incidenten gericht tegen gehandicapten. Deze incidenten –bijvoorbeeld weigering van een persoon in een rolstoel in een horecazaak- kwamen in de registratie slechts sporadisch voor. In subparagraaf 3.2.6 wordt aan deze groep slachtoffers extra aandacht besteedt. Alle andere incidenten waarvan de discriminatiegrond niet kon worden vastgesteld zijn eveneens in deze restcategorie terecht gekomen.

Tabel 2 – Incidenten naar discriminatiegrond (2008)

Discriminatiegrond	n	%
Seksuele gerichtheid	384	17
Homoseksueel zijn (of er zo uit zien)	380	17
Pedoseksueel zijn (of er zo uit zien)	4	0
Ras/nationaliteit	898	40
Autochtoon zijn (of er zo uit zien)	35	2
Westers allochtoon zijn (of er zo uit zien)	4	0
Turks zijn (of er zo uit zien)	130	6
Surinaams zijn (of er zo uit zien)	7	0
Marokkaans zijn (of er zo uit zien)	88	4
Antilliaans zijn (of er zo uit zien)	4	0
Overig allochtoons zijn (of er zo uit zien)	670	30
Godsdienst	321	14
Niet-religieus zijn (of er zo uit zien)	1	0
Joods zijn (of er zo uit zien)	141	6
Moslim zijn (of er zo uit zien)	116	5
Christen zijn (of er zo uit zien)	10	0
Andere religie hebben (of er zo uit zien)	80	4
Geslacht	9	0
Man zijn	3	0
Vrouw zijn	4	0
Wel sekse, geen specificatie	3	0
Politieke overtuiging	85	4
Politieke overtuiging	85	4
Anders	723	32
Andere discriminatiegrond	723	32
Totaal	2240	100

N.B. Omdat een incident meerdere discriminatiegronden kan hebben tellen de percentages niet op tot 100%.

De mate van overlap is 8,2%. Dat wil zeggen dat in 8,2% op meer dan één grond sprake is van discriminatie.

In tabel 2 zijn de incidenten naar discriminatiegrond weergegeven. Uit de tabel is af te lezen dat 17% van de incidenten te maken heeft met homoseksuele gerichtheid. Hier vallen echter ook alle scheldpartijen onder waar het woord 'homo' of soortgelijke woorden zijn gebruikt. Hiermee wijkt de classificatie dus af van de meer geserreerde definitie in de rapportage 'homofob geweld' van de LECD uit 2008.

De grootste categorie incidenten is discriminatie op grond van 'ras/nationaliteit', maar liefst 40% van de incidenten behoort in deze categorie. Van een groot deel van deze incidenten is echter niet bekend tegen welke groep de discriminatie is gericht, 30% van alle incidenten valt in de groep 'overig allochtoons zijn'. Dit lijkt een vreemde categorie, maar aan de hand van enkele voorbeelden kan duidelijk worden gemaakt om wat voor incidenten het hier gaat. Niet alleen zijn in deze categorie incidenten opgenomen die tegen andere groeperingen zijn gericht dan de hier expliciet benoemde (westers, Turks, Surinaams, Marokkaans, Antilliaans).

Ook incidenten gericht tegen inwoners van landen uit Oost Europa in deze categorie zijn opgenomen net als incidenten tegen buitenlanders in het algemeen. Als niet expliciet vaststaat dat de dader op de hoogte is van de afkomst van het slachtoffer dan is gekozen voor de categorie overig. Op de incidenten tegen inwoners uit Oost Europa komen we in subparagraaf 3.2.6 nog terug.

Voorbeelden van discriminatiegrond 'overig allochtoons zijn (of er zo uitzien)':

'Discriminatie via Internet Hyves. Vrouw schrijft op Hyves ga terug naar je eigen land etc. Vrouw heeft een verleden wat stalking betreft'

*'Nederlandse vrouw met donker uiterlijk (Sri-Lanka) wordt bij het uitstappen van de trein op het station te ***** door blanke man uitgescholden met o.a. de woorden. Vuile rijsteplukker ga terug naar je eigen land'*

*'Groep autochtone inwoners uit ***** heeft ruzie met een gezin uit Somalië. Er zijn al meerdere voorvallen geweest zonder melding daarvan te hebben gekregen.'*

'Jongen werd uitgescholden tijdens project van school. Tekst:"Vieze neger, rot op naar jouw eigen land. Wat heb je hier te zoeken".'

'Jongens uit Tsjechië en Afghanistan worden uitgescholden. "Smerige zwarten, rot op." Gebeurde door diverse jongens waaronder 1 bekende.'

'Collega's treffen 4 jongens gekleed in Lonsdale kleding. Een aantal maakte racistische opmerkingen. Dit in zijn algemeenheid en niet tegen één van de aanwezigen. De namen genoteerd en dit vastgelegd.'

'Discriminatie door buschauffeur tegen Marokkaanse vrouw'

N.B. ook in het laatste geval is gekozen voor de categorie 'overig allochtoons' omdat uit de omschrijving niet blijkt dat de buschauffeur discrimineerde op grond van het Marokkaans zijn.

Discriminatie op grond godsdiens komt in 14% van de gevallen voor. Opvallend is het relatief hoge aantal incidenten met als discriminatiegrond 'joods zijn (of er zo uit zien)' in vergelijking met het aantal incidenten op grond van 'moslim zijn (of er zo uit zien)'.

In Nederland verblijven aanzienlijk meer moslims dan joden.

Discriminatie op grond van 'politieke overtuiging' komt in 4% van de incidenten voor.

De incidenten op grond van politieke overtuiging zijn voornamelijk incidenten gericht tegen (vermeend) rechts-extremisten. Discriminatie op grond van geslacht komt in de politieregisters nauwelijks voor.

Maar liefst 32% van de incidenten valt in de categorie 'discriminatiegrond anders', zoals in paragraaf 3.2 zal blijken wordt een groot deel van de incidenten in deze groep gevormd door graffiti, bekrassing, bekladding of een andere vorm van het aanbrengen van hakenkruizen of rechts-extremistische tekens op diverse objecten. In subparagraaf 3.2.6 wordt nader ingegaan op discriminatie tegen Roma en Sinti, gehandicapten, Oost Europeanen en politiemedewerkers.

In tabel 3 is de verdeling van incidenten weergegeven over de manieren waarop de discriminatie heeft plaatsgevonden. Deze wijze van discriminatie wordt aangegeven in acht categorieën:

1. bedreiging
2. belediging
3. mishandeling
4. openlijke geweldpleging
5. vernieling
6. hakenkruizen
7. bekladding met extreem rechte tekens
8. overig (waaronder onder andere berovingen en diefstallen)

Aanvankelijk waren dit zes categorieën. Na codering van de eerste 100 incidenten is besloten een aparte categorie toe te voegen voor incidenten waarbij op enige wijze afbeeldingen van hakenkruizen en andere rechts-extremistische tekens en/of goederen waren betrokken.

Vervolgens is later ook hier weer een onderscheid in gemaakt tussen 'het bekladden, bekrassen of besmeuren van objecten met hakenkruizen en extreemrechtse tekens.

De incidenten 'bekladding met extreemrechtse tekens' zijn overigens niet als vernieling geclassificeerd, hoewel deze incidenten in veel gevallen wel vernieling zijn.

Indien een incident zowel als 'mishandeling' als 'openlijke geweldpleging tegen personen (of één persoon)' geclassificeerd kon worden, is gekozen dit incident slechts als 'openlijk geweld tegen personen' te classificeren.

Tabel 3 – De wijzen van discriminatie (2008)

Discriminatiewijze	n	%
Bedreiging	429	19
Belediging	1369	61
Mishandeling	226	10
Openlijke geweldpleging (tegen pers.)	77	3
Vernieling	185	8
Bekladding met extreemrechtse tekens	399	18
Hakenkruizen	41	2
Overig	230	10
Totaal	2240	100

N.B. Omdat een incident op meerdere wijzen kan zijn gepleegd tellen de percentages niet op tot 100%. De mate van overlap is 27,2%. Dat wil zeggen dat in 27,2% van de incidenten op dan één manier sprake is van discriminatie.

Verreweg de meeste incidenten (61%) vallen in de categorie 'belediging', deze categorie wordt op afstand gevolgd door 'bedreiging' (19%) en 'bekladding met extreemrechtse tekens' (18%). Gewelddincidenten (de categorieën 'mishandeling' en 'openlijke geweldpleging' samen) vormen 13% van de discriminatoire incidenten. Zoals in de voetnoot bij de tabel vermeldt staat is er in 27,2% van de incidenten een overlap in categorieën. Deze overlap is voornamelijk bij de eerste vier categorieën aanwezig; maar liefst driekwart van de bedreigingen gaat gepaard met een discriminatoire belediging, ruim 70% van de mishandelingen gaat gepaard met belediging en 60% van de openlijke geweldplegingen gaat samen met belediging.

3.1.2 De locaties en tijdens werk

Aanvankelijk waren negen locaties gekozen voor de codering van de plaats waar een incident heeft plaatsgevonden. Later zijn daar de kerk, moskee en synagoge aan toegevoegd. Deze beslissing is ingegeven door het grote aantal incidenten van bekladding van dergelijke gebouwen. De gebruikte codes zijn uiteindelijk geworden:

1. Horeca.
2. Hop (homo ontmoetingsplaats).
3. Openbare weg.
4. Woonhuis/-complex/flat.
5. School.
6. Bedrijfspand.
7. Winkel.
8. Kerk.
9. Moskee.
10. Synagoge.
11. Andere (openbare) gelegenheid.
12. Onbekend

Gebleken is echter dat het onderscheid tussen 'openbare weg', 'andere openbare gelegenheid' en 'onbekend' tijdens het coderen niet goed uit de verf is gekomen. Deze categorieën zijn daarom samengevoegd tot 'openbaar/onbekend'. In tabel 4 is de verdeling van de incidenten weergegeven naar het soort locatie.

Tabel 4 – Locaties van de discriminatie (2008)

Locatie	n	%
Horeca	146	7
Hop (homo ontmoetingsplaats)	35	2
Woonhuis	216	10
School	117	5
Bedrijfspan	65	3
Winkel	70	3
Kerk	13	1
Moskee	32	1
Synagoge	4	0
Openbaar/onbekend	1542	69
Totaal	2240	100

Relatief veel discriminatie doet zich voor in de openbare ruimte of in een onbekend gebleven locatie. De categorieën die er enigszins uitspringen zijn het 'woonhuis', de 'horeca' en de 'school'. Discriminatie in de eigen woonomgeving komt relatief veel voor (10% van totaal). Het eerder gememoreerde rapport rondom homofoob geweld laat zien dat 26% van de homofobe incidenten zich afspeelt in de eigen woonomgeving. Incidenten op homo-ontmoetingsplaatsen komen overigens niet veel voor.

Tabel 5 – Uitoefening van beroep tijdens discriminatie (2008)

	De discriminatie vond plaats tijdens het werk					
	nee		Ja		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Van de dader	2.083	93	157	7	2.240	100
Van het slachtoffer	1.858	83	382	17	2.240	100

Uit tabel 5 blijkt dat in 7 % van de discriminatiegevallen de dader van de discriminatie aan het werk was. Voor slachtoffers is dit percentage nog hoger, namelijk 17%. Opgemerkt dient te worden dat ons is opgevallen dat de politie en andere beroepsgroepen met een controlerende taak nogal eens het slachtoffer zijn van beledigende, discriminerende scheldpartijen. Dit is echter niet apart gecodeerd, waardoor op dit moment geen cijfermatig overzicht is te genereren.

3.1.3 Etniciteit en geslacht

De etniciteit van de daders en slachtoffer kon aan de hand van de beschikbare gegevens niet precies worden vastgesteld. Daarvoor is een nadere diepteanalyse noodzakelijk.

Tabel 6 – Geslacht van slachtoffers van discriminatie naar discriminatiegrond (2008)

Discriminatiegrond	geslacht van het slachtoffer								Totaal	
	onbekend		vrouw		man		gemengd			
	n	%	n	%	N	%	N	%	n	%
Seksuele gerichtheid	148	39	8	2	225	59	3	1	384	100
Ras/nationaliteit	320	36	203	23	335	37	40	4	898	100
Godsdienst	152	47	51	16	108	34	10	3	321	100
Geslacht	1	-	6	-	1	-	1	-	9	-
Politiek	55	65	12	14	17	20	1	1	85	100
Anders	392	54	104	14	220	30	7	1	723	100
Totaal	975	44	359	16	850	38	56	3	2240	100

Mannen lijken, op basis van de gegevens in tabel 6, vaker slachtoffer te zijn van discriminatie dan vrouwen. Dit geldt vooral voor de discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Op alle discriminatiegronden is het percentage incidenten met mannelijke slachtoffers groter dan het percentage incidenten met vrouwelijke slachtoffers. Ten aanzien van het geslacht van de daders is het verschil nog groter, het percentage incidenten met mannelijke daders is vele malen hoger dan het percentage incidenten met vrouwelijke daders (tabel 7).

Tabel 7 – Geslacht van daders van discriminatie naar discriminatiegrond (2008)

Discriminatiegrond	geslacht van de dader								Totaal	
	onbekend		vrouw		man		gemengd			
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
Seksuele gerichtheid	183	48	11	3	182	47	8	2	384	100
Ras/nationaliteit	358	40	99	11	412	46	29	3	898	100
Godsdienst	169	53	13	4	135	42	4	1	321	100
Geslacht	2	22	0	0	7	78	0	0	9	100
Politiek	42	49	5	6	38	45	0	0	85	100
Anders	550	76	25	3	139	19	9	1	723	100
Totaal	1190	53	149	7	852	38	49	2	2240	100

3.1.4 Gebruikte middelen

Tijdens het verwerken van de registraties is nagegaan of er informatie beschikbaar was over het gebruik van wapens, het gebruik van het internet of andere gebruiksvoorwerpen. De laatste categorie bleek tijdens het coderen voor meerdere interpretaties vatbaar en is daardoor minder geschikt voor rapportage. Gebruik van internet vormde echter een goed te coderen categorie, ook al komt dit maar weinig voor in de registraties.

Bij 21 incidenten bleek sprake te zijn van het gebruik van een wapen, dat is 1 % van het totale aantal incidenten. In 63 gevallen bleek internet te zijn gebruikt, dat is 3 % van alle incidenten. De gsm is in 27 gevallen gebruikt, net als wapens vormt dit slechts 1 % van de incidenten.

Bij volgende analyses kan gelet worden op posters en pamfletten en brieven (de reguliere post). Dit zijn middelen die in de registraties een aantal maal zijn voorgekomen maar omdat ze niet van tevoren in het codeboek waren opgenomen ook niet als zodanig zijn gecodeerd.

3.2 Vormen van discriminatie nader bekeken

3.2.1 Bekladding met extreemrechtse tekens

De bekladdingen met extreemrechtse tekens vormen voor het overgrote deel een aparte groep incidenten. Over het algemeen zijn deze niet direct tegen een bepaalde persoon of groep gericht, zijn de daders niet bekend of is lastig vast te stellen wat het doel is geweest van de bekladding. Zoals al eerder is aangegeven kan de bekladding zowel gericht zijn tegen gelovigen en buitenlanders als omgekeerd juist tegen (vermeende) fascistten. Om deze redenen wordt in deze paragraaf apart aandacht besteed aan deze groep van incidenten.

Het overgrote deel van de bekladdingen met extreemrechtse symbolen en tekens is niet duidelijk aan een discriminatiegrond te koppelen (84%). In enkele gevallen is dat wel mogelijk, namelijk bij die incidenten waar white power tekens zijn geplaatst of indien teksten zijn aangebracht die de discriminatiegrond verduidelijken. Deze incidenten zijn dan óók als zodanig geclassificeerd. In 6% van de bekladding met rechts-extremistische symbolen kon de link worden gelegd naar de discriminatiegrond ras/nationaliteit. In 10% van de bekladdingen met extreemrechtse tekens kan een link worden gelegd naar godsdienst als grond van de discriminatie. Dit is bijvoorbeeld het geval indien jodensterren zijn geplaatst, teksten tegen moslims, joden of christenen of dat de tekens op een kerk, synagoge of moskee zijn aangebracht.

Tabel 8 laat zien dat de locatie 'openbaar/onbekend' verreweg de grootste categorie is. Denk daarbij aan een Keltisch kruis op een bushokje. De categorie 'woonhuis' is ook stevig vertegenwoordigd. Niet in alle gevallen is duidelijk of deze bekladdingen gericht zijn tegen de bewoner(s). In 2008 werd uitgebreid over de bekladding van een huis van een Somalisch gezin in Ravenstein in de media bericht.

Opvallend is verder het relatief grote aandeel kerken dat beklad is ten opzichte van moskeeën en synagogen. Dat is wellicht te verklaren uit het feit dat Nederland meer kerken dan synagogen en moskeeën heeft.

Tabel 8 – Incidenten 'bekladding met extreemrechtse tekens' naar locatie (2008)

Locatie	n	%
Horeca	1	0
hop (homo ontmoetingsplaats)	0	0
Woonhuis	75	19
School	40	10
Bedrijfspand	28	7
Winkel	5	1
Kerk	10	3
Moskee	5	1
Synagoge	0	0
Openbaar/onbekend	235	59
Totaal	399	100

3.2.2 Homofobie

Van de homofobe incidenten bestaat een groot deel uit scheldpartijen tegen niet-homo's of personen, waarvan onbekend is of ze wel of niet homoseksueel zijn. Zoals eerder is aangegeven is in dit rapport aanvankelijk een ruimere definitie gehanteerd dan in de rapportage 'homofob geweld' van het LECD. Om de cijfers vergelijkbaar te maken zijn de incidenten tegen homoseksuelen achteraf nogmaals met een strenger criterium bekeken. Er is hierbij onderscheid gemaakt in incidenten die niet duidelijk gericht waren tegen de persoon vanwege de gerichtheid (commune delicten met 'toevallig' een homoseksueel als slachtoffer), waarbij alle betrokkenen homoseksueel zijn (onderlinge conflicten) en scheldpartijen waarbij het gebruik van het woord 'homo' of 'flikker' vermoedelijk niets met de werkelijke gerichtheid van het slachtoffer te maken heeft. Opgemerkt dient te worden dat in gevallen van twijfel eerder gekozen werd het incident alsnog als homofobe discriminatie te tellen.

Het overzicht op basis van de strengere classificatie is te zien in tabel 9. Duidelijk wordt dat op basis van een strengere classificatie, die meer in lijn ligt met de criteria uit de eerdere rapportage 'homofob geweld', het percentage incidenten gericht tegen homoseksuelen ten opzichte van alle discriminatoire incidenten aanzienlijk lager ligt, namelijk op 12%. In de rapportage homofob geweld over de eerste helft van 2008 werd vastgesteld dat in 10% van de incidenten sprake was van discriminatie van homoseksuelen. Geconstateerd kan worden dat er sprake is van een lichte stijgende lijn in het geregistreerde aantal homofobe incidenten over geheel 2008.

Tabel 9 – Strenge classificatie van incidenten gericht tegen homoseksuelen (2008)

Discriminatiegrond	n	%
Totaal homofob	380	17
Homofob streng	262	12
Homofob overig	118	5
Totaal	2240	100

Voor de overige tabellen in deze rapportage wordt overigens weer de ruime classificatie van homodiscriminatie gebruikt.

In een aantal gevallen is de seksuele gerichtheid van de slachtoffers daadwerkelijk bekend. Uit tabel 10 is af te lezen dat in 18% van alle incidenten van homofobe discriminatie het slachtoffer (of de slachtoffers) met zekerheid homoseksueel is.

Tabel 10 – De seksuele gerichtheid van slachtoffers van homofobe discriminatie (2008)

Seksuele gerichtheid slachtoffer	n	%
Onbekend / hetero	311	82
Homoseksueel	69	18
Totaal	380	100

Tabel 11 – Incidenten naar discriminatiewijze en gerichtheid slachtoffer(s) (2008)

Discriminatiewijze	Seksuele geardheid slachtoffer					
	Niet homo		Homo		Totaal	
	n	%	n	%	N	%
Bedreiging	406	19	23	33	429	19
Belediging	1325	61	44	63	1369	61
Mishandeling	213	10	13	19	226	10
Openlijke geweldpleging (tegen pers.)	70	3	7	10	77	3
Vernieling	176	8	9	13	185	8
Bekladding met extreem rechtse tekens	399	18	0	0	399	18
Hakenkruizen	41	2	0	0	41	2
Overig	222	10	8	11	230	10
Totaal	2170	100	70	100	2240	100

N.B. Omdat een incident op meerdere wijzen kan zijn gepleegd tellen de percentages niet op tot 100%.

Uit tabel 11 wordt duidelijk dat personen van wie bekend is geworden dat zij homoseksueel zijn, eerder dan anderen te maken hebben met meer gewelddadige vormen van discriminatie. Discriminatie tegen homoseksuelen is in 19% van de gevallen een mishandeling. Bij slachtoffers waarvan de gerichtheid niet bekend is geworden is dit in 10% van de incidenten het geval. Bij openlijke geweldpleging zijn deze percentages respectievelijk 10% en 3%. Hierbij dient te worden aangetekend dat het in absoluut opzicht gaat om een gering aantal incidenten (70) ten opzichte van het totaal (2240).

De locatie van discriminatoire incidenten gericht tegen homoseksuelen staat genoteerd in onderstaande tabel 12. Ook weer met dezelfde relativering als hierboven genoemd met betrekking tot de absolute aantallen, valt op dat de incidenten zich vaker voordoen op een HOP en in de horeca. Incidenten in woonhuizen doen zich minder voor dan bij andere slachtoffers van discriminatie (6 % vs. 10%).

Tabel 12 - Homofobie naar locatie en gerichtheid slachtoffer(s) (2008)

Locatie	Seksuele gerichtheid slachtoffer					
	Niet-homo		Homo		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Horeca	137	6	9	13	146	7
Hop (homo ontmoetingsplaats)	30	1	5	7	35	2
Woonhuis	212	10	4	6	216	10
School	115	5	2	3	117	5
Bedrijfspan	64	3	1	1	65	3
Winkel	69	3	1	1	70	3
Kerk	13	1	0	0	13	1
Moskee	30	1	2	3	32	1
Synagoge	4	0	0	0	4	0
Openbaar/onbekend	1496	69	46	66	1542	69
Totaal	2170	100	70	100	2240	100

3.2.3 Ras/nationaliteit

Discriminatoire incidenten met als discriminatiegrond ras/nationaliteit worden vooral gepleegd als belediging, 81% van de incidenten valt in deze categorie (tabel 13). De verdeling van de wijze waarop de discriminatie plaatsvindt, wijkt niet sterk af van de homofobe incidenten. Ten aanzien van de locaties (tabel 14) kan niet duidelijk gesproken worden van één locatie waar dit type discriminatie het meest voorkomt. Ook hier speelt ten aanzien van de locatie de grote categorie 'onbekend' een grote rol.

Tabel 13 – Discriminatie naar ras/nationaliteit naar wijze van discriminatie (2008)

Discriminatiewijze	n	%
Bedreiging	221	25
Belediging	723	81
Mishandeling	128	14
Openlijke geweldpleging (tegen pers.)	42	5
Vernieling	69	8
Bekladding met extreem rechtse tekens	25	3
Hakenkruizen	10	1
Overig	77	9
Totaal	898	100

N.B. Omdat een incident op meerdere wijzen kan zijn gepleegd tellen de percentages niet op tot 100%.

Tabel 14 – Discriminatie naar ras/nationaliteit naar locatie (2008)

Locaties	n	%
Horeca	76	8
hop (homo ontmoetingsplaats)	0	0
Woonhuis	83	9
School	44	5
Bedrijfspan	25	3
Winkel	33	4
Kerk	1	0
Moskee	3	0
Synagoge	0	0
Openbaar/onbekend	633	70
Totaal	898	100

3.2.4 Godsdienst

Ook de discriminatie op grond van godsdienstige overtuiging bestaat voor het overgrote deel uit beledigingen. De verdeling wijkt hier (tabel 15) niet veel af van de verdeling bij homofobie en incidenten op grond van ras en nationaliteit. De bekladding met extreemrechtse tekens vormt hier wat een wat grotere categorie. Een verklaring hiervoor is dat religies doorgaans herkenbare eigen gebouwen hebben die een doelwit vormen van dergelijke vormen van discriminatie. Dit maakt religieuze bevolkingsgroepen een makkelijker doelwit voor graffiti en bekladding.

Tabel 15 – Discriminatie op grond van religie naar wijze van discriminatie (2008)

Discriminatiewijze	n	%
Bedreiging	70	23
Belediging	221	72
Mishandeling	21	7
Openlijke geweldpleging (tegen pers.)	2	1
Vernieling	32	10
Bekladding met extreem rechtse tekens	38	12
Hakenkruizen	7	2
Overig	15	5
Totaal	309	100

N.B. Omdat een incident op meerdere wijzen kan zijn gepleegd tellen de percentages niet op tot 100%.

In tabel 16 staan de incidenten discriminatie op grond van religie weergegeven naar locatie. De categorie 'openbaar en onbekend' is hier weer zeer groot. Opvallend is verder het relatief grote aantal incidenten tegen of bij moskeeën. Absoluut gezien is het aantal laag, maar vergeleken met de kerken en synagogen is duidelijk een verschil te zien. De incidenten bestaan overigens uit bekladding en vernieling, maar ook uit het plakken van posters met de tekst 'stop de islamisering' of het bezorgen van soortgelijke brieven.

Tabel 16 - Discriminatie op grond van religie naar locatie (2008)

Locatie	n	%
Horeca	6	2
hop (homo ontmoetingsplaats)	1	0
Woonhuis	23	7
School	13	4
Bedrijfspan	10	3
Winkel	16	5
Kerk	8	3
Moskee	28	9
Synagoge	4	1
Openbaar/onbekend	200	65

3.2.5 Discriminatie op grond van politieke voorkeur

Een weinig voorkomende vorm van discriminatie, maar maatschappelijk relevant gezien de discussies rond de 'linkse kerk' en 'rechts-extremisme' in de politiek en samenleving, is discriminatie op grond van politieke voorkeur. In de politieregistraties komt discriminatie op grond van politieke voorkeur voornamelijk voor als scheldpartij waarbij mensen worden uitgemaakt voor fascist, nazi of Hitler. Een enkele keer duikt de naam 'Geert Wilders' op als scheldwoord, opvallend is dat andere politiek leiders niet tot scheldwoord zijn verwoord. In de registratie komen aangiften voor tegen de film Fitna of tegen Geert Wilders en de PVV. Deze aangiften vormen uiteindelijk nog geen 1,5% van de discriminatoire incidenten. Discriminatie (of scheldpartijen) op grond van een Linkse politieke voorkeur zijn in de registratie niet gevonden.

3.2.6 Aanvullend, specifieke groeperingen

Nadat de verwerking van de gegevens was afgerond zijn een aantal aanvullende vragen geformuleerd ten aanzien van specifieke groeperingen en de discriminatie van deze groepen of juist door deze groepen. Deze groeperingen zijn niet als zodanig opgenomen in het codeboek en zijn daarom niet heel specifiek te herkennen in het bestand.

Roma, Sinti of zigeuners

De eerste groep die in dit verband aan de orde wordt gesteld zijn de Roma of Sinti. Op basis van een query op het analysebestand kunnen 6 incidenten in verband gebracht worden met deze bevolkingsgroepen. In twee van deze incidenten lijkt deze groep zelf de dader te zijn van het incident. De overige 4 incidenten duiden op discriminatie richting Roma, Sinti of zigeuners. Op het totale aantal incidenten is dit aantal zeer gering.

Politiemedewerkers

De tweede groep in dit verband zijn politiemedewerkers. Tijdens het optreden van politiemedewerkers in de openbare ruimte ontstaan regelmatig scheldpartijen waarbij teksten met discriminerende inhoud regelmatig worden gebruikt. In het databestand zijn 169 incidenten terug te vinden waarin de politie wordt beledigd met discriminerende opmerkingen. Dit is 7,5% van alle incidenten in de registratie. Deze opmerkingen variëren sterk, enkele voorbeelden hiervan zijn 'flikker', 'kankerjood', 'nazi', 'buitenlander' of 'NSB-er'. In slechts 2 incidenten wordt melding gemaakt van discriminatie door agenten (of politiemedewerkers), dit zijn echter geen harde constatering. De omschrijvingen van de incidenten zijn hier in de vorm van 'de verdachte voelde zich gediscrimineerd'.

Opvallend is voorts dat de belediging van politiebeambten doorgaans altijd gedaan wordt met de benaming van een minderheidsgroepering of politieke overtuiging. Dit in tegenstelling van de andere onderscheiden groepen die doorgaans worden uitgescholden met de naam (of een beledigende variant daarvan) van hun eigen groep.

Gehandicapten

In het oorspronkelijke codeboek is de groep gehandicapten niet afzonderlijk opgenomen omdat de groep erg klein zou zijn. Achteraf bleek toch de behoefte te bestaan iets over deze vorm van discriminatie te kunnen zeggen. Aan de hand van een aantal zoektermen en een extra codeerslag zijn deze incidenten alsnog uit de registratie naar voren gehaald. Uiteindelijk zijn 12 incidenten geïdentificeerd (dit is een half procent van alle incidenten), waarbij uit de omschrijving gehaald kon worden dat gehandicapten het slachtoffer zijn van discriminatie. Zo werd een persoon in een rolstoel geweigerd in een uitgaansgelegenheid.

Oost-Europeanen

In de oorspronkelijke codering is geen aparte categorie voor slachtoffers uit Oost-Europa opgenomen. Gezien de recente incidenten tegen deze groepen in andere landen (Italië/Ierland) is hierop een nadere scan uitgevoerd. De incidenten waarbij deze personen slachtoffer zijn werden gecodeerd in de categorie 'overig allochtoons zijn (of er zo uit zien)'. Een scan van de gegevens laat zien dat er het afgelopen jaar 14 incidenten zijn (iets meer dan een half procent) waarbij sprake is van discriminatie gericht tegen personen uit Oost Europa.

3.3 Inhoudelijke aandachtspunten

3.3.1 Burenruzie en burencnflict

Tijdens het coderen is gebleken dat een aanzienlijk aantal incidenten zich afspeelt in de directe woonomgeving van de slachtoffers en de daders. Niet zelden leidt dat tot een gedwongen vertrek van slachtoffers. Het nader in beeld brengen van de problematiek rondom de incidenten in de woonomgeving is niet alleen van belang voor het beter interpreteren van de registratie en uitkomsten van analyses, maar juist ook bij actie gericht op de aanpak van discriminatie en conflictbeheersing. In het codeboek is de categorie 'burenruzie' of 'burencnflict' niet als afzonderlijke categorie opgenomen. De vraag die hier gesteld kan worden is of deze incidenten als burencnflict of als discriminatie opgepakt dienen te worden en waar de grens tussen beide soorten incidenten ligt. Voornamelijk bij scheldpartijen tussen buren onderling wordt snel teruggегреpen op kwetsende scheldwoorden en uitspraken zonder een direct discriminerende bedoeling. Met andere woorden: in een aanzienlijk deel van de gevallen is niet duidelijk vast te stellen of het gaat om daadwerkelijke discriminatie vanuit de overtuiging van de dader(s).

Enkele voorbeelden van dergelijke incidenten zijn de volgende:

'Burenruzie tussen homokroeg en bovenburen heeft te maken met geluidsoverlast en eventueel homokroeg. Vernieling van gevel van kroeg.'

'Burenruzie tussen een Nederlands gezin en een Marokkaans gezin. Het Marokkaanse gezin ondervond geluidsoverlast van de Ned. Buren en maakte dat kenbaar door met een honkbalknuppel voor de deur van de buren te verschijnen. Hij heeft een gebroken been opgelopen. Tevens verklaarden zijn vrouw en zoon dat zij waren uitgescholden voor 'kanker buitenlander etc.' Hierover waren zij erg boos.'

'Via RSC komt melding binnen bij rapp van MD: "MD heeft erg veel last van zijn radicale, terroristische bureen. Radicaal omdat ze de was weleens voor het raam van andere bureen hangen en terroristisch omdat ze voor geluidsoverlast zorgen." Ook zou MD in zijn relaas alle soorten mensen genoemd en de schuld gegeven behalve Aziaten en blanken. Een (Turkse) buurman zou hem gezegd hebben een wapen te hebben en deze wel uit te willen lenen aan de buur waar MD problemen mee heeft.'

Of de cijfers over discriminatie in de eigen woonomgeving bevestigd te worden door de cijfers van klachtencommissies van corporaties en buurtbemiddelingsprojecten is niet bekend. De forse impact van incidenten in de directe woonomgeving vraagt om een adequate reactie waarmee discriminatie in de eigen woonomgeving kan worden teruggedrongen. Belangrijk hierbij is niet te volstaan met de registratie van incidenten. Voor het formuleren van beleid en het in gang zetten van gerichte actie is beter inzicht nodig in de achterliggende processen van conflicten met discriminatoire elementen.

3.3.2 Shockeren, woede-uitbarsting of daadwerkelijk discrimineren

Aanvullend op de kwestie rondom de burenruzies uit de vorige subparagraaf speelt het fenomeen van interpretatie van ongerichte scheldpartijen en graffiti en bekladdingen. Hoewel de gebruikte woorden en uitdrukkingen, symbolen of teksten voor bepaalde bevolkingsgroepen als uitermate kwetsend en discriminerend kunnen gelden is het de vraag of de dader ook vanuit een innerlijke overtuiging discrimineert. In een dergelijk geval wordt wel gesproken van een 'overtuigingsdader'. Wanneer uit baldadigheid een symbool op een muur wordt aangebracht zal eerder gekozen worden voor een omstreden symbool dan voor een alledaags geaccepteerde afbeelding, alleen al vanwege het verwachte effect in de omgeving. De keuze voor het symbool is daarmee niet per definitie een uiting van een onderliggende overtuiging. Hetzelfde geldt voor conflicten en ruzies waarbij de emoties hoog oplopen en een uiterlijk kenmerk wordt gekozen om iemand mentaal te treffen. De keuze voor bepaalde scheldwoorden hoeft niet per definitie te wijzen op een afwijzende houding tegenover een bepaalde groepering in de samenleving, maar is vaak een uiting van woede in die specifieke situatie en context. Hoewel dit onderscheid uit de beschikbare data nauwelijks is te destilleren, is het bij de inschatting van de maatschappelijke betekenis een relevante notie. Alle incidenten overziende bestaat de indruk dat het aantal overtuigingsdaders betrekkelijk gering is.

3.4 Voortgang politie

Hoewel deze rapportage gericht is op de aard en omvang van discriminatie in de politieregistratie, is ten behoeve van het beleid kort een inventarisatie gemaakt van de aanpak die de politie heeft gevolgd na het incident. Er is hierbij vooral gelet op de inzet van bemiddeling in plaats van directe vervolging. De informatie hierover is helaas niet duidelijk in de registratie opgenomen. Bij slechts 28 incidenten is bemiddeling als zodanig in de registratie terug te vinden. Bij nog eens 46 incidenten is sprake van verwijzing of op de hoogte brengen van een wijkagent waarbij in enkele gevallen is genoteerd dat gesprekken met de betrokkenen hebben plaatsgevonden. Mogelijk is het aantal bemiddelingen in werkelijkheid hoger, dit zal in de toekomst dan eenduidiger en duidelijker genoteerd dienen te worden. Daarbij zal moeten worden vastgesteld wat bemiddeling precies is en of deze daadwerkelijk plaatsvindt. Doorverwijzing naar buurtbemiddeling of een wijkagent wil nog niet altijd zeggen dat er ook bemiddeld is. Overigens hanteert de 'Aanwijzing discriminatie 2007' als beleidslijn dat een strafrechtelijke aanpak - en niet bemiddeling - bij discriminatoire incidenten de aangewezen weg is. Gezien het feit dat de politie in de praktijk toch overgaat tot bemiddeling en een groot aantal

incidenten in de relationele sfeer (bv. buurtgenoten) ligt, is het de vraag of bemiddeling niet een steviger positie in het beleid dient te krijgen. Regelmatig geven slachtoffers aan geen aangifte te willen doen uit angst dat strafrechtelijke bemoeienis hun zaak geen goed doet.

Informatie over de afhandelingen van incidenten in de vorm van sepot of veroordeling is tijdens de verwerking van de registraties voor deze rapportage niet gecodeerd. De invulling hiervan in de registratie verschilt daarnaast per regio waardoor een nieuwe codeerslag zou moeten plaatsvinden om dit gegeven naar boven te halen.

4 Conclusies

- Zes keer per dag komt bij de politie een melding of aangifte binnen van discriminatie. In 2008 zijn bij de politie 2.240 incidenten bekend geworden. Slachtoffers weten inmiddels de weg naar de politie of een antidiscriminatievoorziening te vinden om melding te maken van discriminatie. Ook bij de Commissie Gelijke behandeling en het Meldpunt Discriminatie Internet kan het publiek terecht. De aangiftebereid blijft een aandachtspunt. Die is traditioneel over de hele lijn laag. Uit het jaaroverzicht blijkt dat bepaalde groeperingen (zoals gehandicapten/Roma en Sinti /Oost-Europeanen) de weg naar de politie nog niet zo goed weten te vinden.
- Het regionaal discriminatie overleg (RDO) is in 2008 in alle politieregio's van de grond gekomen. Dit overleg wordt gevoerd aan de hand van het zaaksoverzicht waarin mogelijk strafrechtelijk verwijtbare incidenten met een discriminatoire achtergrond worden vastgelegd. Doordat zowel de bij de politie bekend geworden incidenten, als de meldingen gedaan bij de lokale antidiscriminatievoorziening in het RDO besproken worden, is gegarandeerd dat over meldingen van burgers besluitvorming plaatsvindt.
- Vanaf 2008 is de landelijke registratie door de politie van incidenten waarbij discriminatie een rol speelt een feit. Discriminatoire incidenten kennen een veelheid aan vormen en uitingen. De context van het incident speelt een grote rol. De wijze van registratie en rapportage zal in de toekomst verder uitgewerkt worden om beter zicht te krijgen op de maatschappelijke realiteit. Op dit moment worden in Nederland verschillende monitoren en onderzoeken uitgebracht over discriminatie. Het aanbrengen van samenhang in de cijfers uit verschillende bronnen (o.a. Art.1, CGB, OM, Anne Frank Stichting en MDI) zal beter inzicht geven in de aard en omvang van discriminatie in onze samenleving.
- Discriminatie uit zich vaak in woord en geschrift. In 61% van de gevallen gaat het om belediging. Slechts in 13% van de gevallen is er sprake van fysiek geweld dat is gericht tegen personen. Bij homoseksuelen is dit percentage hoger. Een groot deel van de discriminatie bestaat uit het bekladden van gebouwen en andere objecten in de openbare ruimte. Veelal met extreemrechtse tekens of hakenkruizen (440 incidenten). Dat er relatief weinig sprake is van fysiek geweld, maakt de incidenten niet minder heftig en vilein. Een kras op de ziel heelt vaak minder snel dan een blauw oog. De kerntaak van de politie is criminaliteitsbestrijding. Veel van de incidenten zijn in termen van "crimineel gedrag" op het eerste gezicht wellicht niet schokkend, maar kunnen als maatschappelijk ongewenst geduid worden. De politie heeft ook als taak dit te signaleren.
- Discriminatie is een mannenaangelegenheid: zowel daders als slachtoffers zijn overwegend mannen. Het aantal overtuigingsdaders lijkt gering. In veel gevallen lijkt het te gaan om gedrag om te shockeren of om spontane woede-uitbarstingen waarbij een uiterlijk kenmerk wordt gebruikt om iemand stevig te raken.
- De meeste discriminatoire incidenten zijn gericht tegen (vermeende) buitenlanders. De discriminatiegrond 'ras/nationaliteit' beslaat 40% van de incidenten. Het aantal incidenten gericht tegen homoseksuelen vertoont over 2008 een licht stijgende lijn. Antisemitisme en extreemrechtse uitingen nemen bij de incidenten een belangrijke plaats in.

- Specifieke groepen zoals Roma en Sinti, Oost-Europeanen en gehandicapten komen in de politieregistratie nauwelijks voor. Dit in tegenstelling tot discriminatoire uitingen tegen politiemedewerkers (7,5% van de incidenten).
- 10% van de incidenten speelt zich af in de directe woonomgeving van het slachtoffer. Ook scholen en in de horeca zijn locaties waar discriminatie veelvuldig voorkomt. De meeste uitingen doen zich voor in de openbare ruimte.

5 Literatuur

- LECD (2008). *Rapportage homofoob geweld. Politiegegevens Periode 1 januari – 1 juli 2008*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Hengst, M. & Commissaris, D. (2007). Informatiegestuurde Politie. *Het tijdschrift voor de Politie*, nr. 7/8, 10-14.
- Donselaar, J. van & Rodrigues, P.R. (2008). *Monitor Racisme & Extremisme. Achtste Rapportage*. Amsterdam: Anne Frank Stichting / Amsterdam University Press.
- Wagenaar, W. & Donselaar, J. van (2008). Racistisch en extreemrechts geweld in 2007. In J. van Donselaar & P.R. Rodrigues (Red.). *Monitor Racisme & Extremisme. Achtste Rapportage*. Amsterdam: Anne Frank Stichting / Amsterdam University Press, 16-41.

Bijlage 1 – Verwerking van de bestanden

Discriminatiegrond

In het oorspronkelijke format is een kolom opgenomen waarin de grond van de discriminatie kan worden aangegeven. De vulling van deze kolom vormt een deel van de informatie die nodig is om het soort discriminatie te bepalen. Incidenten kunnen meerdere discriminatiegronden toebedeeld hebben gekregen, dit betekent dat ze behoren tot verschillende soorten discriminatie. Verder is gebleken dat bij 724 van de 2.140 incidenten (ongeveer één derde) geen discriminatiegrond is ingevuld en bij een klein aantal is alleen de grond 'discriminatie' ingevuld. Van ongeveer 1.400 incidenten kan op basis van het aangeleverde excelformulier de soort discriminatie worden vastgesteld. Uiteindelijk is gekozen de discriminatiegrond slechts vast te stellen door het coderen van de incidenten aan de hand van de tekstuele omschrijving. De oorspronkelijke informatie uit de excelbestanden is hiervoor niet meer gebruikt. Dit is gedaan om de classificatie over alle incidenten in alle regio's gelijk te houden.

De datum

Zowel de datum als de tijd van het incident zijn relevante informatie om patronen in de tijd te kunnen ontdekken. In het landelijke format voor de registratie van de incidenten is het tijdstip van het incident echter niet benoemd als te registreren informatie. Vanuit het format kan slechts de datum worden bepaald van het incident.

De meeste incidenten hebben een pleegdatum die zo kan worden overgenomen uit de aangeleverde registratie. Er zijn een aantal redenen waarom de datum niet goed is over te nemen en een andere beslissing nodig is:

1) Pleegdatum niet ingevuld

Dit geldt zeker voor de regio's Hollands Midden en Utrecht. Bij de regio Haaglanden is niet zeker of de pleegdatum is ingevuld of de datum dat het incident ter kennis kwam van de politie.

Beslissing: Indien de pleegdatum niet is ingevuld, maar de datum dat het incident ter kennis kwam van de politie is wel ingevuld dan wordt die datum als pleegdatum van het incident genomen.

2) Er is geen pleegdatum, maar een periode ingevuld

In sommige gevallen is een reeks incidenten samengenomen en heeft men een begin en einddatum ingevoerd. Hoewel dit aanvankelijk een besparing lijkt levert dit bij de verwerking problemen op. Er kan niet exact worden herleid om hoeveel incidenten het gaat.

Beslissing: Indien een periode is ingevoerd in plaats van één datum wordt de reeks incidenten slechts éénmaal geteld. Als datum wordt de aanvangsdatum van de reeks genomen.

De betrokkenen

Bij de codering van kenmerken van de betrokkenen beperken we ons tot de slachtoffers en daders van incidenten, eventuele getuigen worden buiten beschouwing gelaten. In eerste instantie wordt er vanuit gegaan dat de relevante kenmerken voor daders en slachtoffers gelijk zijn. Indien dit niet het geval is staat dat in de tekst aangegeven.

Groep of individu

Het aantal daders en slachtoffers wordt voor zover mogelijk gecodeerd door een aantal in te vullen. Uiteindelijk blijkt dit een niet geheel betrouwbaar gegeven omdat er ook vaak gesproken wordt over een groep daders of slachtoffers. Daarnaast is niet altijd duidelijk of het om één of meerdere daders en/of slachtoffers gaat. Dit gegeven is niet verder uitgewerkt.

Geslacht

Een aantal regio's heeft het geslacht van de verdachte(n) en slachtoffers *niet* geregistreerd, dit zijn de regio's Zaanstreek-Waterland, Amsterdam Amstelland, Utrecht, Noord Holland Noord en Haaglanden. Bij de overige korpsen zijn verschillende manieren gebruikt voor invoer. Zo is soms aangegeven hoeveel daders of slachtoffers er zijn en wat hun geslacht is, soms is er echter alleen 'groep' ingevuld. Op basis van de bestanden uit de regio kan slechts een automatische hercodering worden gemaakt met de categorieën:

0. Onbekend
1. Man(nen)
2. Vrouw(en)
3. Gemengd

Geboortedatum of leeftijd

In het format is geen kolom opgenomen met de geboortedatum van de dader(s) of slachtoffer(s). Dit bleek gedeeltelijk uit de vrije tekst te halen en is in die gevallen gecodeerd. Voor IJsselland en Twente zijn de HKDcode's van de verdachten ingevoerd, mogelijk kan hier een leeftijd uit worden geschat omdat deze codes het geboortjaar bevatten. De gegevens omtrent leeftijd van de slachtoffers en verdachten blijken net als de gegevens over de aantallen slachtoffers en verdachten nogal wat interpretatieproblemen op te leveren. Vooral nog worden deze gegevens niet gerapporteerd.

Etnische afkomst en religie

In de inleiding van de monitor racisme en extremisme stellen de auteurs dat moslims relatief vaak slachtoffer zijn van racistisch geweld en dat Marokkanen vaker klachten over discriminatie hebben (Donselaar en Rodrigues, 2008). In deze gevallen is de geloofsovertuiging en de etnische afkomst van de slachtoffers reden voor discriminatie. De etnische afkomst kan nader worden gespecificeerd naar autochtoon en allochtoon, waarbij de laatste groep weer onderverdeeld kan worden naar westers en niet-westerse allochtonen. De grootste groepen niet-westerse allochtonen in de Nederlandse samenleving in 2008 zijn Turken, Surinamers, Marokkanen en Antillianen (inclusief personen van Aruba) (Bron: CBS statline). Wat betreft het persoonskenmerk etniciteit wordt, uitgaande van de grootste groeperingen in Nederland, voorgesteld de codering te laten bestaan uit de volgende categorieën: Autochtoon en westers allochtoon, Turks, Surinaams, Marokkaans, Antilliaans (inclusief Aruba), Overige niet-westerse allochtonen en de restcategorie onbekend. Aan de hand van het geboorteland van de betrokkenen kan een stukje van de etniciteit worden bepaald. Het geboorteland is niet ingevoerd in de regio's Haaglanden, Amsterdam-Amstelland, Utrecht, Zaanstreek-Waterland en Gelderland Zuid.

De geloofsovertuiging van slachtoffers is van belang met het oog op antisemitische discriminatie, maar ook anti-islamitische discriminatie, dat vooral de laatste jaren in frequentie toeneemt (Wagenaar en Donselaar, 2008). In de maatschappelijke discussie wat betreft incidenten tegen homoseksuelen speelt de geloofsovertuiging van de daders een rol.

De geloofsovertuiging wordt daarom zowel ten aanzien van daders als slachtoffers van belang geacht. Voorgesteld wordt de codering te laten bestaan uit de volgende categorieën: geen religie, Joods, Islamitisch, Christelijk en de restcategorie onbekend. Dit gegeven is niet opgenomen in het format. Sporadisch is het ingevuld in de kolom bijzonderheden. Bekeken zal moeten worden of dit met coderen van de vrije tekst is vast te stellen.

Beide soorten informatie bleek slecht aanwezig in de dataset en is daarmee onvoldoende gecodeerd en vooralsnog niet geschikt bevonden voor rapportage.

Seksuele gerichtheid

Zoals is gebleken uit de brief naar de tweede kamer van 9 oktober 2007 is geweld vanwege seksuele gerichtheid van personen een zeer belangrijke reden van het opzetten van de registratie bij politie. Dit kenmerk geldt echter alleen voor slachtoffers van de homofobe incidenten. De seksuele gerichtheid van de daders speelt (over het algemeen) geen rol. Er is daarom in de codering een onderscheid gemaakt in het wel of niet homoseksueel zijn van de slachtoffers. De seksuele gerichtheid is echter als slachtofferkenmerk is niet als zodanig opgenomen in het format. Sporadisch is het ingevuld in de kolom bijzonderheden. Met het coderen van de vrije tekst is het in een aantal gevallen mogelijk gebleken dit kenmerk van de slachtoffers te achterhalen. Vermoedelijk blijft het wel bij een onderschatting.

Beroepsmatig of vrije tijd

Een ander kenmerk van de betrokkenen bij het incident is of de betrokkene op het moment van de discriminatie aan het werk was of niet. Omdat dit geldt voor zowel de dader van het incident als de slachtoffers is het als een kenmerk van de betrokkenen opgenomen in het codeerschema.

Dit gegeven is niet opgenomen in het oorspronkelijke format.

De fysieke locatie

Ten aanzien van de locatie van het incident zijn twee verschillende soorten kenmerken te onderscheiden. Het eerste kenmerk is de feitelijke geografische locatie, uitgedrukt in onder andere het adres, coördinaten of politieregio. Het andere kenmerk is het soort locatie, uitgedrukt in termen als straat, huis, homo-ontmoetingsplaats etc. Ons voorstel is ten aanzien van de geografische locatie alleen de gemeente waarin het incident heeft plaatsgevonden op te nemen in de codering. Via de codes van gemeenten kunnen overzichten op provincie of politieregio worden verkregen.

In het landelijke format is een kolom opgenomen met de gemeente waar het incident heeft plaatsgevonden. In de meeste gevallen is dit ingevuld. De regio Amsterdam-Amstelland (435 incidenten) heeft geen gemeente ingevuld. Gezien de regionaam kan hier mogelijk steeds Amsterdam voor worden ingevuld, daarnaast is er wel steeds een districtcode en wijkteamcode opgegeven. Indien de gegevens beschikbaar zijn tot welke gemeenten die behoren kan achterfa een herindeling worden gemaakt. Naast Amsterdam-Amstelland heeft ook de regio Haaglanden geen pleeggemeente ingevoerd in de bestanden. De regio Haaglanden heeft wel steeds een bureau/locatie opgegeven. Dit is mogelijk ook weer om te zetten naar gemeenten. Daarvoor is echter wel informatie nodig over de bureaus/locaties en de bijbehorende gemeenten. De regio's die de gemeenten wel zijn ingevoerd, hebben dit allemaal tekstueel gedaan waardoor er verschillende schrijfwijzen voorkomen. Deze tekstuele namen van gemeenten moeten worden hergecodeerd naar CBS coderingen.

Ten aanzien van de verschillende soorten locaties waar incidenten kunnen plaatsvinden is het voorstel de codering te beperken tot de volgende typen locaties: horeca, HOP (homo ontmoetingsplaats), openbare weg, woonhuis, school, bedrijfspand, winkel, kerk, synagoge, moskee en andere (openbare) gelegenheid. Het internet wordt in de codering en rapportage niet als locatie maar als middel gezien. Op die manier blijft het onderscheid tussen de virtuele wereld en de reële wereld in de locatieomschrijvingen gehandhaafd. De locatie HOP wordt specifiek genoemd met het oog op de incidenten ten aanzien van homofob geweld en homodiscriminatie. Een HOP is bij uitstek een plek waar homofob geweld zich kan en zal afspelen (LECD, 2008). Uiteindelijk is gebleken dat de informatie over de locatie waar het incident heeft plaatsgevonden in veel gevallen zeer moeilijk te bepalen is. In die gevallen wordt de categorie overige openbare gelegenheden gekozen. Uiteindelijk is hier de categorie 'openbare weg' aan toegevoegd.

De middelen

Bij incidenten kunnen verschillende gereedschappen, wapens of andere voorwerpen worden gebruikt. De gebruikte voorwerpen of gereedschappen kunnen wat betreft soort flink van elkaar verschillen, afhankelijk van de manier waarop de discriminatie heeft plaatsgevonden. Ten aanzien van de hier bedoelde incidenten zijn vooral wapens van belang indien er sprake is van fysiek geweld, digitale (informatie) systemen indien het gaat om discriminatie via het internet of andere technische middelen. Ten aanzien van de voorwerpen en middelen is geen kolom opgenomen in het landelijke format. Bekeken zal moeten worden of dit met coderen van de vrije tekst is vast te stellen.

De manier waarop

De manier waarop slaat in het geval van discriminatoire incidenten op de manier waarop is gediscrimineerd. Dit geeft een nadere kwalificatie van het 'wat', de soort discriminatie. De volgende categorieën worden opgenomen in de codeerslag:

1. Bedreiging
2. Belediging
3. Mishandeling
4. Openlijk geweld tegen personen
5. Vernieling
6. Hakenkruizen (en andere rechts extremistische tekens)
7. Overige

Later is hier een achtste categorie uit samengesteld 'bekladding met rechts extremistische tekens'.

De zes manieren die oorspronkelijk in het landelijke format aanwezig waren zijn:

1. Bedreiging
2. Belediging
3. Discriminatie
4. Mishandeling
5. Openlijke geweldpleging
6. Vernieling

De discriminatiecategorie (categorie 3) in het format is een beetje vreemd, het gaat immers om een registratie ten aanzien van discriminatoire incidenten. We mogen dus verwachten dat alle incidenten discriminatie zijn.

Overzicht van de informatie in de bestanden

Hieronder is per onderwerp aangegeven of het beschikbaar is in het format. Indien een plus is aangegeven dan kan soort informatie redelijk eenvoudig uit de bestanden worden gehaald. Een min geeft aan dat de informatie niet in het aanvankelijke format is benoemd, maar mogelijk met een handmatige codeeractie alsnog uit de algemene tekstuele omschrijving(en) kan worden afgeleid. Een + / - geeft aan dat de informatie wel in het format zit maar niet op de manier als wenselijk zou zijn voor een goede en makkelijke verwerking. Tot slot geeft een dubbele min aan dat de informatie niet beschikbaar is in het format en ook niet uit de tekstuele informatie is af te leiden.

Pleegdatum	+
Pleegtijdstip	- -
Manier waarop	+
Soort discr.	+
Locatie gemeente	+ / -
Locatie soort	+ / -
Geslacht	+ / -
Leeftijd	-
Etniciteit	-
Geloof	-
Seksuele gerichtheid	+ / -
Beroepsmatig	+ / -
Voorwerpen	-